

Stejně jako v mnoha obdobných případech, ani historie projektu Tyfloservis nezačíná prvním dnem jeho realizace, t. j. prvním lednem 1991.

Myšlenka vybudování profesionálního systému terénní a ambulantní sociální rehabilitace dospělých nevidomých a slabozrakých nepřišla z čistého nebe. Byla vyústěním dosavadního vývoje a zúročením zkušeností mnoha obětavých lidí. Bylo smutnou realitou reálného socialismu, že i oblast rehabilitace nevidomých byla poznamenána citelným nedostatkem objektivních informací o dění ve světě. Zahraniční publikace, stejně jako stáže odborníků, byly prakticky nedostupné. Nezbývalo tedy, než se opřít o tvořivého ducha okruhu našich vzdělaných a šikovných nevidomých a několika málo dalších odborníků.

Od šedesátých let minulého století tu byla tradice krátkodobých víceméně **svépomocných** psycho-rehabilitačních **pobytů** později osleplých. Systematičtěji se pobytovou rehabilitací začalo zabývat až **Rehabilitační středisko pro zrakovo postižené** v Levoči založené v roce 1977.

Hlavní inspirací a cenným zdrojem poznatků při vytváření projektu Tyfloservis byly ale **zkušenosti** přibližně dvou set **dobrovolných instruktorů a konzultantů** sociální rehabilitace zrakově postižených. Zájemci o takovou činnost, někdy i sami zrakově postižení, až na několik výjimek, byli školeni a působili od počátku osmdesátých let **v rámci tehdejšího Svazu invalidů**.

Základním teoretickým podkladem práce dobrovolníků a později i při koncipování Tyfloservis bylo rozsáhlé dílo **profesora Jána Jesenského**. Jeho podstatná část je věnována rehabilitaci zrakově postižených. Zabýval se nejen teorií rehabilitace, ale i jejím organizačním zajištěním a uvedením do praxe. Navrhl jedinečné, navzdory mnoha překážkám realizovatelné, řešení rehabilitace nevidomých a slabozrakých v tehdejší Československu. Mezi osobnostmi, které svým působením pomáhaly vytvářet inspirační a jiné podmínky vzniku Tyfloservis je nutné uvést nevidomé: **dr. Zdeňka Šarbacha** a psychologa **dr. Oldřicha Čálka** a dále i paní **Mgr. Jaroslavu Jesenskou**.

Práce dobrovolných instruktorů, přes jasná pozitiva, měla i mnohá omezení. Poskytnutí rehabilitace nebylo závazné, instruktoři pracovali jen ve svém volném čase, v mnoha regionech nebyli dostupní, často se nedařilo udržet požadovanou odbornou úroveň aj. Situaci neřešilo ani

pobytové středisko v Levoči. Mnoho postižených odrazovalo jeho velká vzdálenost od bydliště a dlouhá doba odloučení od rodiny. Lidé v tzv. postproduktivním věku nebo zrakově postižení diabetici přijímání nebyli vůbec.

Vedle objektivní potřebnosti byla konkrétním podnětem pro zpracování projektu Tyfloservis výzva čelného představitele České unie nevidomých a slabozrakých - tělesně postiženého nevidomého právníka **dr. Přemysla Donáta**. Unie, jakožto nová organizace, měla již v prvním návrhu svých stanov z prosince 1989 m. j. zakotvenu snahu budovat profesionální rehabilitační zařízení, což dokládalo připravenost nevidomých a slabozrakých řešit své problémy systematicky, komplexně a na odborné úrovni.

Projekt Tyfloservis zpracoval dr. Josef Cerha a od počátku, tj. od roku 1991, až do současnosti stojí v jeho čele a je osobou pověřenou jeho realizací.

Začátky Tyfloservisu nebyly samozřejmě jednoduché. Nebyly vzory, nebylo s kým důkladně konzultovat. Jak vymezit služby? Bezbřehá nabídka by jistě vedla k nežádoucímu snížení kvality. Kde a jak budovat oblastní ambulantní střediska? Během několika prvních let byla zřízena **sít dvanácti oblastních ambulantních středisek** tak, aby regiony jejich působností pokrývaly celé území ČR. Rozmístění středisek do významných sídelních center zároveň předjímalo územně-správní členění naší republiky na kraje.

Klíčovým momentem při tom všem bylo, je a bude nalezení těch správných pracovníků, kteří vědí, co dělají, a kteří to dělat chtějí a akceptují velké nároky na odbornost a osobní odpovědnost, a to vše s výrazně podprůměrnou mzdou.

V Tyfloservisu byl vždy kladen důraz na odbornou přípravu instruktorů - pravidelná školení a speciální kurzy se státní akreditací. Dokladem dosažené úrovně může být např. **status speciální školy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.**

Stanovení optimální pracovní náplně instruktorů a organizace práce ve střediscích bylo zpočátku tak trochu experimentem a velkým dobrodruž-

stvím. Tíhu odpovědného hledání nesli zvláště pracovníci pražského a olomouckého střediska, zde především **pan Jan Příborský**. To, že Tyfloservis má podobu moderní a užitečné služby, potvrdily následné kontakty se zahraničím, především s holandskými rehabilitačními centry.

Projekt Tyfloservis byl realizován:

- 1) občanským sdružením **Česká unie nevidomých a slabozrakých (1991 - 1995)**
- 2) občanským sdružením **Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR (1996 - 2000)**, která vznikla sloučením České unie nevidomých a slabo-zrakých a dalšího občanského sdružení Společnost nevidomých a slabozrakých ČR.
- 3) **stejnomenou obecně prospěšnou společností Tyfloservis, o. p. s. (od roku 2001)**

K založení nové obecně prospěšné společnosti Tyfloservis a k předání projektu vedl jediný důvod: nedostatek financí a s tím související reálná hrozba zrušení některých služeb.

V rámci Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých ČR byl vytvořen ucelený systém na sebe navazujících odborných služeb. Vedle Tyfloservisu to bylo Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, středisko pro výcvik vodících psů, středisko tyflografických pomůcek a další.

Dramaticky se snižující celková částka dotací na jejich provoz vedla k rozhodnutí založit samostatné obecně prospěšné společnosti a pokusit se tak o jejich udržení v nových podmínkách (vznik krajů, změna způsobu financování atd.).

Základním zdrojem financí na provoz Tyfloservisu je po celou dobu jeho existence **státní dotace Ministerstva zdravotnictví ČR.**

Bohužel, vzhledem k faktickému snížení dotace v některých letech bylo nezbytné přistoupit k drastickému omezení provozu, například pozastavením cest za klienty, čímž byla pochopitelně snížena kvalita poskytovaných služeb. Nicméně, všechna střediska se podařilo udržet v provozu a i přes uvedené obtíže je podpora ze strany Ministerstva zdravotnictví zásadní a jednoznačná. Bez ní by byla ohrožena sama existence projektu. Jako výraz ocenění lze také uvést udělení **Výroční ceny ministra zdravotnictví ČR za práci ve prospěch zdravotně postiženým za rok 1997 řediteli Tyfloservisu PhDr. Josefu Cerhovi.**

Nedostatek financí vedl bohužel i k tomu, že bylo nutné věnovat mnoho času shánění dalších finančních prostředků od obcí, firem a jiných sponzorů.

Deset let existence není z historického hlediska mnoho. Přesto se podařilo nashromáždit velké množství informací a zkušeností a jasně vymezit potřebnou rehabilitační službu s celostátní působností. **Základní poslání** - zajištění rehabilitace dos-

pělých nevidomých a slabozrakých se nezměnilo. V průběhu let docházelo ke zkvalitňování a rozšiřování nabídky, jako např. u rehabilitace lidí s multihandicapem.

Bylo mnoho problémů, nejčastěji v souvislosti s financováním. Udržet kvalifikované pracovníky při nízkých mzdách bylo a bude obtížné. Potřeba rehabilitačních služeb pro nevidomé a slabozraké je nepochybná a vynaložené úsilí tedy stojí za to.